

Bilaga 17.01**Till fullmäktige****Rapport**

Utredning av Sveriges Ingenjörers demokratiorganisation.

Bakgrund

Förbundsstyrelsens föreslog i yttranden över flera motioner till fullmäktige 2016 att frågorna skulle överlämnas till den utredning av förbundets demokratiorganisation som förbundsstyrelsen planerade, vilket fullmäktige också gjorde.

Utredningen visade att

- uppdraget måste vidgas för att fånga in flera förutsättningar, samhällsförändringar m m
- utredningsgruppens sammansättning måste breddas för att öka kontaktytor och kompetensområden
- diskussioner, rådslag och liknande måste ske i många olika grupperingar inom förbundet för att mejsla ut framtidssäkra förslag
- en mer genomgripande utredning måste få ta längre tid än bara till nästa fullmäktigemöte.

Direktiv för fortsatt utredning

Förbundsstyrelsen har fastställt direktiv till en mer omfattande utredning av demokratifrågorna.

Syfte

- Utveckla medlemsdemokratin och utforska nya möjligheter till att styra organisationens verksamhet och beslutsprocesser.
- Förbättra samspelet mellan demokratiorganisation och kansliorganisation.

Effektmål

- En organisation med möjlighet till ökat inflytande från, och dialog med, medlemmarna.
- Engagerade medlemmar och grupperingar som kan och vill påverka.
- Enkelhet och tydlighet (oavsett medlemskategori) genomsyrar organisationen.
- Ökat medlemsengagemang.
- Ökat deltagande i förbundets demokratiska processer.
- Förbättrat ambassadörsindex och NMI.

Avgränsningar

- Lokala organisationer på arbetsplatserna utreds ej.
- Kansliets arbetsgivarroll är förbundsdirektörens ansvar.
- Stadgans ändamål och visionen förutsätts oförändrade.

Principer för bemanning av arbetsgrupp

Ledstjärna för utredningens ledamöter ska vara utredningsprofessionalitet, dvs förmågan att genomföra en utredning som levererar ett resultat enligt givna direktiv.

Kriterier för ledamot i arbetsgruppen.

- Kännedom om förbundet och erfarenhet från föreningsliv.
- Förmåga att förutsättningslöst kartlägga och analysera behov inom demokratiområdet.
- Kunna och våga kreativt och kritiskt ompröva nuvarande ”sanningar”, uppfattningar och metoder.
- Förmåga att lyssna in andras förslag och få nya insikter genom utforskande frågor.
- Kunna formulera hypoteser och pröva lösningsförslag mot dem.
- Kunna medverka i att utforma och driva en förankringsprocess som testar frågeställningar brett inom förbundet.

Bilaga 17.01

- Kunna redovisa sina förslag med öppenhet (transparens) samt motivera ställningstaganden, så att både motiv, metod och förslag kan ifrågasättas.

Förbundsstyrelsen menar att ovan angivna kriterier är viktigare för en framgångsrik utredning, än kriterier av ”traditionellt” slag som utgår från att en individ representerar en viss grupp som vederbörande antas tillhöra.

Storleken på arbetsgruppen bör, för att möjliggöra ett effektivt arbete, begränsas till högst 7 personer plus processledare och sekreterare. Experter m fl kan gruppen knyta till sig enligt egna önskemål.

Gruppens uppgift är att driva utredningsprocessen så att den fångar in synpunkter, önskemål och förslag från många olika delar av förbundet, inte att gruppens ledamöter i sig ska utgöra mångfalden. Det är i arbetsgruppens dialog med olika grupperingar av medlemmar som mångfalden inom medlemskåren ska komma fram och bidra till arbetsgruppens och utredningens goda resultat.

Arbetsgrupp

Förbundsstyrelsen tillsätter under november en arbetsgrupp enligt ovanstående kriterier. Särskilda resurser kommer att vara Per Henriksson, processledare (på konsultuppdrag) och sekreterarfunktion från förbundskansliet.

Frågornas behandling i fullmäktige

- Fullmäktige 2017 (tisdag morgon): förbundsstyrelsen presenterar bakgrunden till den nya utredningen och hur arbetet kommer att läggas upp beträffande förankring m m.
- Mellan fullmäktiges möten kommer ledamöterna att hållas informerade om processen och även vara delaktiga i förankringsarbetet.
- Fullmäktige 2018: delrapport, ev med workshop eller annan interaktivitet med det nyvalda fullmäktige.
- Fullmäktige 2019: slutrapport, ev proposition: ändringar i stadgar och valordning.

Bilaga

Rapport från förbundsstyrelsens interna utredning och syn på utmaningarna för demokratin.

Bilaga 17.01**BILAGA****Förbundsstyrelsens delrapport oktober 2017 om demokratiutredningen****Bakgrund**

Vid Fullmäktige 2016 motionerades i ett antal ämnen. Det var bl.a.

- motion nr. 22 om att Fullmäktige behandlar motioner varje år
- motion nr. 29 om att få tillstånd en effektiv demokratisk organisation med full transparens med en genomlysning av Fullmäktiges arbetssätt, om mötesfrekvens och motionernas roll och hur långa mandatperioderna för styrelse och Fullmäktige ska vara
- motion nr. 47 om att tidsbegränsa mandat för stämмоvalda positioner
- motion nr. 30 om vem som ska ha arbetsledningen över förbundssekreteraren.

Fullmäktige beslutade att hänskjuta dessa motioner till en framtida särskild utredning, och förbundsstyrelsen tillsatte därför våren 2017 en särskild projektgrupp, **Projektgruppen** för demokratiorganisationen (PROGG) som har haft till uppgift att dessa motioner ska utredas ytterligare i en särskild utredning med syfte att utifrån motionerna analysera och kartlägga både dagens demokratiorganisation samt gränssnitten/samspelet med kansliorganisationen.

Studerade frågeställningar

I samband med utredningen har gruppen särskilt studerat ett antal aktuella dokument, rapporter och utredningar som har nära beröring med dessa frågor, och alla dessa var inte kända när motionerna skrevs. Det är bl.a. följande:

- Rapport från NOVUS hur Sveriges Ingenjörer kan öka medlemmarnas demokratiengagemang Djupintervjuer med andra fackförbund och fokusgrupper med icke röstande medlemmar i Sveriges Ingenjörer. (Maj 2015)
- Investigos medlemsmätningar (presenterade maj 2016 och maj 2017).
- PWC:s sammanfattning av omvärldsanalys för Vision som avser 15 fackförbund och medlemsorganisationer (mars 2017).
- Ny demokratisk organisation för Jusek (april 2016).
- Jämförelser med andra organisationer och PROGGs diskussioner
- Av Novus rapport framgår bl.a. följande nyckelinsikter:
 - Lågt medlemsintresse/engagemang, låg kunskap, viktig fråga med drag av uppgivenhet och realism när andra förbund beskriver medlemmarnas demokratiengagemang
 - Demokratiprocessen och fullmäktigevalet upplevs ej som viktigt och tillför inget till medlemskapet, har inget behov av att rösta så länge Sveriges Ingenjörer gör ett bra jobb
 - Stor okunskap om det mesta som berör förbundets demokratiprocess.
 - Barriärerna för att rösta i fullmäktige valet är fler och starkare än drivkrafterna.
 - Drivkrafterna för ökat valdeltagande handlar om kommunikation och enkelhet
- Investigos årliga medlemsundersökning som redovisades i maj 2016 gav följande rekommendationer:
 - Djupanalys över hur förbundet arbetar med debatt- och opinionsfrågor rekommenderas.
 - Medlemmarna behöver känna att du har en starkare relation med förbundet.
 - Försöka få medlemmarna att utnyttja förmånerna och på det sättet förbättra kommunikationen.
 - Öka kännedomen om vad förbundet gör.
 - Förbättra webbplatsen.

Bilaga 17.01

Gruppen kan konstatera att den medlemsundersökning som presenterades i maj 2017 gav något bättre värden för förbundet.

Den omvärldsanalys som PWC publicerade i mars 2017 innehöll en sammanställning av intervjuer med 15 fackförbund och medlemsorganisationer. Det var tabelljämförelser mellan Sveriges Ingenjörer, Vision, Unionen, Ledarna, Kommunal, ST, Handelsanställdas förbund, Civilekonomerna, Vårdförbundet och Jusek.

Jämförelser gjordes av fackligt intresse och engagemang, studentmedlemmars inflytande och indelning såväl i demokratisk organisation med regional nivå som antal avdelningar, frekvens på förbundsstyrelsen (se fig. nedan), samt Förbundsstyrelsens storlek och också hur lång mandatperiod de olika organisationerna har.

Förbundsstyrelsen i siffror

	Vision	Unionen	Ledarna	Civil-ekonomerna	Kommunal	Vård-förbundet	Jusek	ST	Sveriges Ingenjörer	Handels	Genomsnitt
Frekvens (år)	2	4	2	2	3	4	3	4	1	5	3,11

PROGG har också inhämtat uppgifter om hur Jusek gjorde sitt analys- och utredningsarbete inför 2016 års fullmäktige och de skäl som förelåg när Jusek ändrade sin demokratiska organisation.

PROGG har i sina studier av Sveriges Ingenjörer jämfört med övriga organisationer på arbetsmarknaden och konstaterat att Sveriges Ingenjörer ”sticker ut” inom ett antal områden. PROGG kan också konstatera att omvärlden hela tiden förändras och att Sveriges Ingenjörer kanske inte har anpassat sig i tillräckligt stor utsträckning till en förändrad omvärld.

Några av de frågor som PROGG särskilt har uppmärksammat och diskuterat är hur många ledamöter som finns i det högsta beslutande organet, hur Fullmäktige utses (direkta eller indirekta val), hur ofta Fullmäktige sammankallas, om Fullmäktigeledamöterna ska representera branscher/regioner/arbetsplatser eller en kombination av detta, och hur den demokratiska processen fungerar när det inte är Fullmäktige (branschmöten, regionmöten, medlemsförslag etc.). Andra frågor som aktualiserats under arbetet har varit hur enkelhet, tydlighet och upplevd medlemsnytta (oavsett medlemskategori) ska genomsyra organisationen, hur vi i ökad utsträckning kan få engagerade lokalklubbar och medlemmar som vill påverka och hur vi ska kunna få en mer effektiv organisation med möjlighet till ökat inflytande och dialog med medlemmarna så att vi därigenom kan öka medlemsengagemanget.

PROGG som består av åtta förbundsstyrelseledamöter och en extern sekreterare/ projektledare kan genom ett antal delrapporter i sitt arbete konstatera att dessa frågor och ett antal andra sammanhängande frågor bör utsättas för en gemensam och sammanhållen översyn.

Det kan vara såväl frågor om direktval, valkorporationer, branschrepresentation som frekvens på Fullmäktige och de övriga frågor som visat sig under PROGGs utredning.

PROGG har i sitt arbete studerat hur andra organisationer i omvärlden har formerat sig och kan efter detta konstatera att det nu är tid att göra en ordentlig genomlysning av dessa delar så att Sveriges Ingenjörer är väl förberedda och framöver kan göra de förändringar som finnes nödvändiga. En sådan utredning bör vara bred och väl förankrad inom förbundet, och utredningens delrapporter bör fortlöpende remissbehandlas inom förbundet.

Bilaga 17.01**Utmaningar för demokratin**

Valdeltagandet i fullmäktigevalet har haft en vikande trend. Andra medlemsorganisationer har samma problem med medlemmar som inte engagerar sig i den traditionella demokratin (Pettersson, 2015).

Digitaliseringskommissionen konstaterar på motsvarande tema att på bara ett par decennier har antalet svenskar som är medlemmar av ett politiskt parti mer än halverats. Svenska folket är inte mindre politiskt engagerat än tidigare, men det politiska engagemanget kommer allt oftare till uttryck på andra sätt än genom de politiska partierna. Sverige är inte unikt i detta avseende. (Bjereld, o.a., 2016 s. 109)

Möjligheterna att kommunicera och interagera på nya sätt driver också ökad individualisering. Den världsomfattande attitydundersökningen World Value Survey (WVS) visar att svenskarna tillsammans med medborgarna i övriga skandinaviska länder utmärker sig genom att prioritera individualistiska värden som till exempel oberoende, självförverkligande, individuella rättigheter och självständiga opinionsyttringar. Kollektiva värden som till exempel nation, familj, religion och tradition tillmäts mindre vikt. (Bjereld, o.a., 2016 s. 113) Dessbättre visar våra medlemsundersökningar att stoltheten över att vara ingenjör fortfarande är tydlig – åtminstone något för oss att arbeta vidare med!

Statsvetarnas analys är att engagemanget däremot allt oftare tar sig andra uttrycksformer än genom de traditionella politiska partierna. Många människor betraktar i dag politiken som ett smörgåsbord och engagerar sig i de enskilda politiska sakfrågor som man brinner mest för (till exempel miljö, antirasism, djurrätt), i stället för att gå in i ett politiskt parti och varaktigt binda sig för en ideologisk och politisk helhet. (Bjereld, o.a., 2016 s. 115) Partierna blir alltså mindre relevanta för väljarna. Våra medlemsundersökningar avslöjar att demokratifrågor i förbundet rankas lågt.

Uppfattas vårt fullmäktige som relevant för medlemmarna, eller är de nöjda med att få ut sitt personliga värde av medlemskapet (som bekant olika definition av värde i de sju segmenten!) och helst slippa demokratin?

Hur mappar fullmäktiges och förbundsstyrelsens roller med dagens samhälle, också mot bakgrund av den stora omfattning som verksamheten har idag? Demokratiorganisationen och valsystemet formades av OK71¹ inför fusionen mellan CF och Teknologföreningen 1974 (Rågvik, 1998 ss. 101-104) och distrikten tillkom i fusionen med Ingenjörförbundet 2007. Lösningarna ser troligen något annorlunda ut nu, när vi ser hur förbundet har vuxit och hur samhället och dess individer fungerar idag och de närmaste decennierna.

Är det en framtidssäker utgångspunkt att analysera olika former av traditionell demokrati, om vi riskerar att framtidens medlemmar – ja kanske redan många av dagens – helt enkelt ser förbundet som en tjänsteleverantör med en bra mix av individuella medlemsförmåner och med en god förmåga att utföra uppdrag på det kollektiva ingenjörsområdet: dvs opinionsbildning om tekniken i samhället, utbildningsfrågor osv?

Vad är medlemsengagemang? Hur uttrycks engagemang idag, 2017? Vem är mest engagerad och påverkar mest: den som röstar på en valkorporation² i fullmäktigevalet, eller den som besvarar 77³ frågor i medlemsundersökningen⁴? **Vilka förutsättningar finns år 2030 för att tillsätta förbundets högsta beslutande organ som behövs för att fastställa stadgar, välja styrelse m m?**

¹ "Organisationskommitté 1971" bemannades av CF och Teknologföreningen.

² tidsåtgång: < 1 minut

³ Maximalt 77 frågor i senaste undersökningen, varav några följdfrågor som vissa respondenter får hoppa över

⁴ Genomsnittstid för att svara på medlemsundersökningen är 12 minuter.

Bilaga 17.01

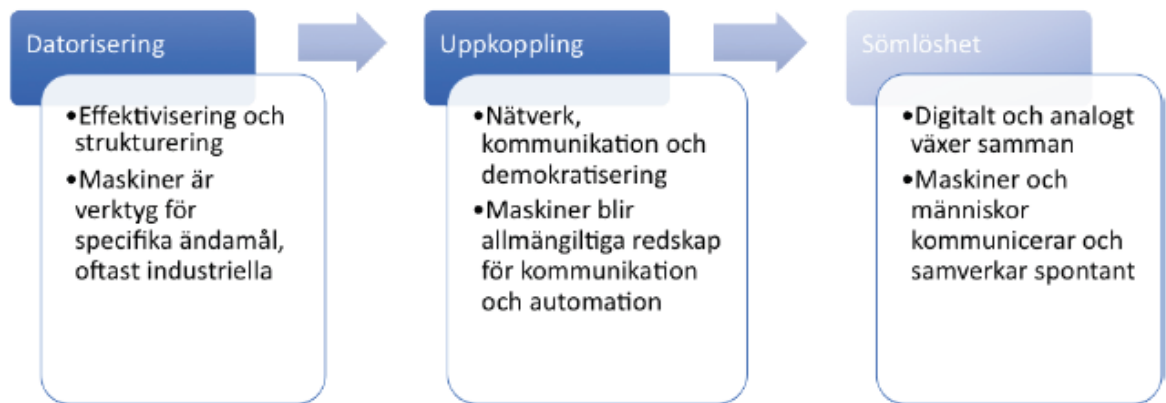

Bild: Digitaliseringens tre vågor (Kairos).

Så här säger Kairos om digitaliseringens tredje våg: Men det är i det sista steget som den verkliga utmaningen ligger – att kunna skapa helt nya lösningar, kanske genom nya affärsmodeller, kanske genom nya produkter eller tjänster, men i varje fall genom radikala nya grepp som inte går att förstå enbart i termer av sparade kronor och ören. Att genomföra en sådan total digitalisering är svårt – men att inte försöka är farligt. Företag och organisationer behöver redan idag – så snart som möjligt – ta itu med de första två stegen. Alla effektiviserar. Färre förstår. Har man väl klarat av dessa två steg finns möjligheten att börja utforska digitaliseringens sanna potential. (Kairos Future, 2017 s. 16)

Utmaningarna är alltså stora för kansliorganisationen. Men i den delen rör vi oss ändå inom området tjänsteproduktion där vi ska leverera så att medlemmarna blir nöjda och goda ambassadörer. Vi kan automatisera (digitaliseringens andra våg), jobba smartare, göra rätt saker och göra dem bättre, vi måste vara innovativa. Vi ökar hela tiden vår förmåga att mäta, utvärdera och förbättra, men det skiljer sig egentligen inte från andra tjänsteleverantörers sätt att arbeta, låt vara att vi idag har ett enhetspris för tjänsterna.

Men vilka är utmaningarna för demokratidelen av förbundet? Hur ser de nya greppen ut? Då talar vi inte om innovation i tjänsteproduktion och affärsmodeller, utan snarare om social innovation, kanske också om organisatorisk innovation. Hur ska fullmäktige bli relevant för medlemmarna? Kan vi t ex använda en variant av crowd sourcing, istället för traditionella val till fullmäktige?

Utmaningen är att möta ingenjörerna på sådant sätt att de, trots deras individualism och ”politiska o-engagemang”, och trots att de är nöjda med tjänsteleveransen, också vill visa omsorg om sin förenings ideella demokratisida.

Statsvetarprofessorernas råd till politiska partier (Bjereld, o.a., 2016 s. 132) kan vara värda att beakta även i vår bransch:

Öppna upp verksamheten och utveckla flexibiliteten

Sänkt tröskeln till att bli medlem av ett politiskt parti och till att delta i det politiska arbetet. Komplettera den territoriella organisationsformen med en nätverksinspirerad organisation där enskilda medlemmar kan arbeta med just den sak de brinner för. Skapa utrymme för engagemang i enskilda frågor och för specifika tidsperioder.

Gör saker tillsammans med andra

Interna partimöten i dess nuvarande form hör dåtiden till. Mötesformen måste utvecklas för att attrahera nya medlemmar. Öppna för partipolitiska aktiviteter som inkluderar icke-medlemmar och skapa band till nätverk och sociala rörelser genom olika politiska aktiviteter.

Bilaga 17.01**Bejaka sociala mediers potential**

Utnyttja sociala medier till att interagera med medborgarna, inte bara till att lyssna in vad som sägs eller som megafon för att sprida ett budskap. Digitaliseringen ger utrymme för transparens i besluts- och förhandlingsprocesser, låt medlemmar följa och kommentera, men också ta ansvar, genom att som förtroendevald ställa frågor, visa upp genuina dilemman och diskutera dem samt visa respekt för att det finns rättfärdighet även i uppfattningar som går emot den egna.

Kasta inte ut barnet med badvattnet

Nätverk präglas ofta av kortvarighet och enfrågepolitik. De politiska partierna måste kombinera en ökad öppenhet och flexibilitet med varaktighet och ett helhetsperspektiv. Här krävs uthållighet och egna tekniska plattformar.

Utnyttja massans kreativitet

Använd digitaliseringen till att få massans hjälp med informationsinsamling, konkreta problemlösningar, utveckling av idéer samt analys av datamaterial. På så sätt kan massans kollektiva kreativitet och intelligens bidra både till ideologitveckling och till konkreta policyförslag.

Ta upp frågor innan det finns färdiga svar, släpp kontrollen över diskussionen, låt inte digitaliseringen bli ursäkten för moraliserande omdömen utan belöna i stället konstruktiva samtal och våga exkludera de få, men högljudda, som i så många frågor tror sig sitta inne på sanningen.

Referenser

Analogt och digitalt 2030 [Rapport] / förf. Kairos Future. - Stockholm : Kairos Future, 2017.

Demokratiutredning för Sveriges Ingenjörer [Rapport] / förf. Pettersson Gun. - Stockholm : Novus, 2015.

Det stora steget [Bok] / förf. Rågvik Harry. - Stockholm : Civilingenjörskörbundet, 1998. - ISBN 91-970345-8-4.

Medborgarskap och delaktighet (Det sociala kontraktet i en digital tid) [Rapport] / förf. Bjereld Ulf och Demker Marie. - Stockholm : Digitaliseringskommissionen, 2016. - ISBN 978-91-38-24511-8.

Novus utredning om valdeltagande i fullmäktigevalen 2014 redovisades för fullmäktige 2015.

Digitaliseringskommissionens temarapport kan laddas ner [här](#).